

Małgorzata Kaczorowska

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2803-9946>

Uniwersytet Warszawski

e-mail: m.kaczorowska@uw.edu.pl

RECENZJA

Oscar Barberà, Giulia Sandri, Patricia Correa,

Juan Rodríguez-Teruel (eds.) (2021)

***Digital Parties: The Challenges of Online Organisation
and Participation***

(Studies in Digital Politics and Governance)

Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-78668-7>

Dziś trudno wyobrazić nam sobie życie i funkcjonowanie we współczesnym świecie bez Internetu i mediów elektronicznych, innymi słowy bez technologii informacyjno-komunikacyjnych (*Information and Communication Technologies, ICTs*). Co więcej, przez pandemię Covid-19, uświadomiliśmy sobie, że bez tych narzędzi nie można już współcześnie funkcjonować. W tym czasie szczególnie ujawnił się trend, że coraz częściej i intensywniej porozumiewamy się, pracujemy, wymieniamy informacjami, zdobywamy wiedzę, inwestujemy, ale też robimy zakupy czy konsultujemy stan naszego zdrowia, wykorzystując technologie i narzędzia elektroniczne. Za tymi zmianami podążają również ugrupowania polityczne w różnych krajach na świecie, odpowiadając w ten sposób na zmieniające się potrzeby zachodzące w społeczeństwach. Należy jednak pamiętać, że niesie to ze sobą zarówno wyzwania, zmiany na lepsze, jak i pewne ograniczenia.

Książka pod redakcją Oscara Barbery, Guillii Sandri, Patricii Correa'i oraz Juana Rodrígueza-Teruela jest odpowiedzią na lukę, która pojawiła się w literaturze naukowej poświęconej współczesnym partiom politycznym. Dwudziestu trzech naukowców pochyliło się nad bardzo ważną zmianą zachodzącą w zakresie działania współczesnych ugrupowań politycznych, czyli nad działaniem

partii w Internecie i za pomocą narzędzi informatycznych. Sytuacja ta dotyczy bowiem ugrupowań, które nie tylko funkcjonują w sferze wirtualnej, wykorzystując jedynie narzędzia online w swoim działaniu, lecz zrosły się z nią i stała się ona dla nich – wraz ze strukturami organizacyjnymi – integralną przestrzenią ich funkcjonowania. Autorzy określają tego typu partie jako *partie o rodowodzie cyfrowym – digital native parties*. Zidentyfikowanie charakteru ich działania podkreśla fakt, że niektóre współczesne ugrupowania swoje korzenie mają w dużej mierze właśnie w płaszczyźnie wirtualnej i w niej (czasami w szerokim zakresie lub wyłącznie) funkcjonują.

W ostatnich latach kilka nowych partii politycznych w Europie i na świecie, takich jak: Podemos i część partii regionalnych w Hiszpanii, Ruch Pięciu Gwiazd we Włoszech, La France Insoumise we Francji, Partie Piratów reprezentowane w państwach europejskich, Alternativet w Danii, zdecydowało się na wykorzystanie internetowych platform partycypacyjnych (*Online Participation Platform*, OPP). W ślad za tym przykładem podążyły również inne partie głównego nurtu, takie jak: niektóre partie liberalne i socjaldemokratyczne, czy też przede wszystkim partie ekologiczne w wielu krajach, choć w nierównomiernym stopniu. Internetowe platformy partycypacyjne pozwalają coraz większej liczbie członków i sympatyków partii nie tylko na interakcję, kontakt ze swoją partią niemal w każdej chwili i miejscu, na współudział w tworzeniu i współprowadzenie kampanii wyborczych, ale także na uczestnictwo w opracowywaniu programu politycznego swoich partii i ich propozycji politycznych, w głosowaniu nad strategicznymi decyzjami (takimi jak udział w koalicji rządowej) lub w wyborze przywódców partyjnych czy kandydatów swoich partii.

W książce pod redakcją O. Barbera, G. Sandri, P. Corrae'i oraz J. Rodrígueza-Teruela kompleksowo zanalizowano zarówno tradycyjne, zinstytucjonalizowane 'stare' partie polityczne, legitymujące się długim stażem istnienia, które przebudowują swoją organizację działania włączając narzędzia cyfrowe, a nawet rozbudowane platformy (technologie) cyfrowe i przechodzą (w różnym stopniu i zakresie) z organizacji tradycyjnych (rzec można w trybie *offline*) do świata cyfrowego; jak również i nowe partie, które niemal od początku już zintegrowały ze swoimi strukturami cyfrowe sposoby działania, a platformy partycypacyjne są integralną częścią ich organizacji i sposobów podejmowania decyzji. Do tej pory większość badań, dyskusji i analiz akademickich koncentrowała się na wpływie wykorzystania technologii cyfrowych na m.in.: rywalizację partyjną, prowadzenie kampanii wyborczych, zmiany w komunikacji wewnątrzpartyjnej, podczas gdy wymiar wewnątrzorganizacyjny był w zasadzie pomijany i przez to znacznie słabiej zbadany. Jednak coraz więcej tradycyjnych partii politycznych w Europie i na świecie, jak i oczywiście nowych partii – partii już *cyfrowych*, coraz

szerzej wykorzystuje technologie informatyczne, jako: platformy internetowe do przekazu informacji, podejmowania wewnętrznych decyzji, finansowania, komunikacji i mobilizacji członków. W książce pod redakcją Oscara Barbera i in. znajdziemy nieschematyczne ramy analityczne wykorzystane do empirycznych poszukiwań zarówno demokratycznych konsekwencji, jak i technicznych wyzwań, jakie niesie ze sobą cyfryzacja (digitalizację) organizacji partyjnych. Całość niezwykle wzbogaca perspektywa porównawcza prowadzonych rozważań. Ponadto pojawiają się tu liczne i różnorodne obserwacje, analizy przedstawione nie tylko przez znanych i cenionych politologów, ale również przez bezpośrednich uczestników polityki. Wśród nich znalazł się Gefion Thuermer, były aktywny działacz partyjny, który analizuje rolę narzędzi internetowych w działalności dwóch niemieckich ugrupowań politycznych: Partii Zielonych i Partii Piratów (której do 2014 roku był członkiem).

Spśród piętnastu rozdziałów w trzech pierwszych z nich autorstwa: Jasmin Fitzpatrick, jak też Felixa von Nostitz Giullii Sandri, Jori Barreta i Esteve oraz Katherine Dommett i Sama Powera znajdziemy niezwykle interesujące rozważania teoretyczne, które stanowią fundament rozważań w szczegółach rozwiniętych w dalszych częściach publikacji. Natomiast w ostatniej części pracy, w rozdziale piętnastym Patricia Correa, Oscar Barberá, Juan Rodríguez-Teurel i Giulia Sandri zawarli swoje 'zgrabne' podsumowanie wraz z propozycją pewnego uporządkowania przedstawionych w książce analiz.

Na szczególną uwagę zasługuje bardzo ciekawy sposób analizowania działania nowego typu partii cyfrowych na podstawie własnego, autorskiego modelu cyfrowej ewolucji partii politycznych, opartego na pięciu filarach (wymiarach) przedstawionych przez Jasmin Fitzpatrick (Barberà i in., 2021, s. 26). A mianowicie w swoim modelu ujęła to, jak przyjmowana przez ugrupowania digitalizacja działania wpływa na pięć filarów partii politycznych – wymiarów, a przede wszystkim na: 1) członkostwo, w którym zanalizowała skutki digitalizacji w zakresie: a) rekrutacji, b) integracji oraz c) administracji i zarządzania członkami. W nawiązaniu do tego aspektu w kilku rozdziałach książki następnie przeanalizowano, w jakim stopniu nowe i istniejące już partie przeniosły swój wymiar członkostwa do sfery cyfrowej, podkreślając przy tym główne wyzwania i konsekwencje, z którymi współczesne partie musiały się w tym wymiarze zmierzyć (jak np.: kryzys członkostwa w ugrupowaniach politycznych). Następnie Fitzpatrick w wyróżnionym przez siebie wymiarze drugim podkreśliła wpływ digitalizacji na: 2) działania przywódców partyjnych i kandydatów na wybieralne stanowiska: a) sposób ich wyboru, b) komunikację i kampanie informacyjne; c) odpowiedzialność wobec członków i partii; 3) trzecim wymiarem analitycznego modelu stała się polityka i program partyjny, w ramach którego istotne są

przede wszystkim: a) wyznaczanie celów; b) strategii oraz c) najważniejszych problemów politycznych (*agenda setting*); 4) jako czwarty wskazano na wizerunek publiczny, a w nim: a) dostępność, b) transparentność oraz c) responsywność; aż w końcu w wymiarze 5), czyli w zasobach, wskazano a) pozyskiwanie funduszy (*fundraising*), b) wydatki partyjne oraz c) inwestycje.

W publikacji czytelnik zapozna się z typowymi przykładami partii cyfrowych. W rozdziałach autorstwa Cecilii Biancalani, Davide'a Vittori'ego, Felixa von Nostitz i Giulii Sandrii znajdziemy analizę hiszpańskiej partii Podemos oraz włoskiej Ruchu Pięciu Gwiazd. Książka niesie ze sobą jednak niezwykle bogatą geograficznie reprezentację przypadków tego typu ugrupowań, co stało się dzięki rozdziałowi Gefiona Thuermera o niemieckich: Partii Zielonych i Partii Piratów, jak również części autorstwa Marco Guilielmo o francuskim ugrupowaniu La France Insoumise czy rozdziału Johanny Jääsaari i Daniela Šárovecy poświęconej fińskim i czeskim piratom oraz Florianowi Hartlebowi, Hidenori Tsuthimiey oraz Boyu Chenowi o dwóch japońskich partiach. Bardziej systematyczne, wewnątrz krajowe lub międzynarodowe porównania cech platform uczestnictwa online można znaleźć w rozdziale Eduardo Blasco, który analizuje wykorzystanie platform internetowych przez wszystkie główne partie hiszpańskie, oraz w rozdziale Francesco Raniolo, Valerii Tarditi i Davide'a Vittori'ego, którzy podobne obserwacje i analizy wykonali w odniesieniu do wszystkich istotnych partii z krajów południa Europy. Z kolei Isabelle Borucki i Jasmin Fitzpatrick w swojej części przeanalizowały zmiany w zakresie publicznego wizerunku brytyjskich i niemieckich partii konserwatywnych zachodzące poza ich platformami uczestnictwa. Te niezwykle interesujące studia przypadków wskazują, jak różnorodnie partie polityczne zakorzeniły się w cyberprzestrzeni i jak umiejętnie ją wykorzystują w swoim działaniu.

Autorzy wskazują, że technologie informacyjno-komunikacyjne mogą być traktowane jako wspólny bodziec do pojawienia się nowych form zbiorowych działań politycznych, które paradoksalnie wydają się być wbrew oczekiwaniom – znacznie bardziej zindywidualizowane i – ostatecznie – mniej związane z głównym nurtem polityki partyjnej. Tej zmianie towarzyszyło również pojawienie się nowych typów członkostwa cyfrowego, które wynikają z podejmowanych przez partie prób zaangażowania i dotarcia do jak największej grupy ludzi, czym chcą przeciwdziałać notowanym od wielu lat spadkom członkostwa (Scarrow, 2000; Mair and van Biezen, 2001; Whiteley, 2011; van Biezen, Mair and Poguntke, 2012; van Haute and Gauja, 2015).

Najważniejszym wnioskiem płynącym z analiz jest to, że wszystkie partie polityczne działające w analizowanych państwach demokratycznych w pewnym stopniu zdigitalizowały swoje struktury organizacyjne. Poprzez zbadanie

szerokiego spektrum partii politycznych z Europy i spoza niej, w recenzowanej publikacji w niezwykle ciekawy i różnorodny sposób zdiagnozowano i zanalizowano różne stopnie cyfryzacji wykorzystywane przez ugrupowania polityczne. Ponadto omówiono główne wyzwania technologiczne i demokratyczne, które partie polityczne napotkały podczas swojej transformacji cyfrowej.

Najistotniejszym wnioskiem płynącym z badań działania partii cyfrowych jest to, że wszystkie partie polityczne funkcjonujące w analizowanych demokracjach swoje organizacje do pewnego stopnia przeniosły do cyberprzestrzeni. W recenzowanej publikacji wykazano nie tylko istnienie ogromnego zróżnicowania w poziomie cyfryzacji partii politycznych na świecie, ale także braku jednego wzorca cyfryzacji. Ogólnie rzecz biorąc, partie prezentują różne poziomy digitalizacji i podążają różnymi ścieżkami w kierunku wykorzystywania w coraz szerszym zakresie technologii informatycznych. Główne ustalenia autorów dotyczące wybranych w publikacji przypadków pokazują, że cyfryzacja partii nie pociągnęła za sobą jednorodnego procesu zmian w kierunku nowego, co więcej wspólnego sposobu zarządzania organizacjami partyjnymi z wykorzystaniem technologii informatycznych. Zamiast tego, popularyzacja i rozpowszechnienie się cyfryzacji, jak dotąd spowodowały znaczne różnice między ugrupowaniami politycznymi zarówno w zakresie, jak i wzorach wdrażania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w ich funkcjonowaniu. Jak wskazano, przyszłość badań w zakresie przenoszenia działalności partii w przestrzeń cyfrową leży w badaniach porównawczych. Warto też w dalszych badaniach uchwycić ewentualne trend(y) i czynniki rozwoju ugrupowań w tym zakresie bądź też ich brak. Dlatego, jak przyznają sami autorzy: „przyszłe badania mogą przynieść ciekawe wnioski, jeśli poświęci się w nich większą uwagę temu, jak partie głównego nurtu radzą sobie z nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi i jak dostosowują się do cyfrowej transformacji” (Barberà i in., 2021, s. 287). Warto bowiem byłoby zidentyfikować ogólne wzorce cyfryzacji wśród partii politycznych. Ale jednocześnie z pola widzenia nie można tracić i nowych ugrupowań. Te szczególnie, które już powstały jako *partie o rodowodzie cyfrowym*, musiały stawić czoła ograniczeniom związanym z budową nowej organizacji i wyzwaniami związanymi z działaniem przede wszystkim w środowisku cyfrowym. A czas pokaże też, jak poradziły sobie z ograniczeniami związanymi z takim charakterem funkcjonowania.

Reasumując, otrzymujemy pozycję bardzo odkrywczą, aktualną i wartościową. Jest to pierwsza publikacja tak szeroko i wieloaspektowo zajmująca się fenomenem partii internetowych, nowo powstających ugrupowań, które zakorzeniają się równolegle albo już w przeważającej części swojej organizacji w sferze cyfrowej, jak również ucyfrowienia organizacji wewnętrznej dotychczas ist-

niejących ugrupowań politycznych. W tym ostatnim zakresie książka dostarcza nowych podstaw teoretycznych dla lepszego zrozumienia, w jaki sposób cyfryzacja przekształca wewnętrzne funkcjonowanie partii politycznych. Wpisuje się ona w pewien nurt badań nad ewolucją współczesnych ugrupowań, dokonującą się obecnie w państwach europejskich i pozaeuropejskich. Przedstawiona całość dokonań została wsparta rozbudowaną literaturą zawierającą zgromadzony, imponujący materiał źródłowy, analizę praktyki działania wybranych partii, na zasadzie *case study*, jak też w perspektywie porównawczej.

Ogromnym atutem publikacji jest to, że została napisana bardzo przystępnie i zrozumiale, przez co czyta się ją z wielką przyjemnością i zainteresowaniem od początku do końca. Dodatkowo zawiera tabele, które porządkują w przejrzysty sposób analizowane w treści wątki. Kompleksowe ujęcie problematyki sprawia, że znajdujemy w niej w zasadzie wszystkie zagadnienia dotyczące problematyki funkcjonowania współczesnych ugrupowań z wykorzystaniem narzędzi informatycznych. Czytelnik zainteresowany wewnętrzną organizacją i funkcjonowaniem współczesnych partii politycznych od kuchni – tym szczególnie 'tajemniczym ogrodem' polityki – z pewnością nie będzie zawiedziony lekturą recenzowanej książki.

Bibliografia

- Mair, P., van Biezen, I. (2001). Party Membership in Twenty European Democracies 1980–2000. *Party Politics*, 7(1): 5–21.
- Scarrow, S.E. (2000). Parties without Members? Party Organization in a Changing Electoral Environment. In: R. J. Dalton and M.P. Wattenberg (eds.), *Parties without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford University Press.
- Van Biezen, I., Mair, P., Poguntke, T. (2012). Going, Going, ... Gone? The Decline of Party Membership in Contemporary Europe. *European Journal of Political Research*, 51(1): 24–56.
- Van Haute, E., Gauja, A. (eds.) (2015). *Party Members and Activists*. Routledge.
- Whiteley, P.F. (2011). Is the Party Over? The Decline of Party Activism and Membership Across the Democratic World. *Party Politics*, 17(1): 21–44.